

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rudolphi Goclenii Exercitationes et disputationes ethicae & politicae

Goclenius, Rudolph

Marpurgi Cattorum, 1601

Disputatio VIII.

[urn:nbn:de:bsz:31-109121](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109121)

DISPUTATIO VIII.

DE MANSVETVDINE, AFFABILITATE, & VERACITATE.

Disputationem de magnanimitate & modestia, sequuntur virtutes, quæ in conversatione versantur, in qua quidem ratio habetur vel iræ, vel *ὀργιλίας* in specie dictæ.

2. Iracundæ conversationis virtus dicitur Lib. 4.
ὀργιλίας, id est, mansuetudo. Definitur ea: virtus mediocritatem servans in ira. Cap. 5.

3. Mansuetus ita iram moderatur, ut non irascatur, nisi ob justas causas, & quidem quibus, quando, quandiu, & quemadmodum irasci honestum est.

4. Extrema ejus sunt *ἀοργησία*, id est, vacuitas iræ seu lentitudo: & *ὀργιλότης* seu iracundia: illa in defectu peccat, hæc in excessu.

5. *Ἀοργησία* enim est, cum minus, quam decet, irascimur, ac ignavia etiam & nimia patientia dici potest.

6. Ea enim, propter quæ merito excandescere debebamus, vel non sentimus nec intelligimus, similes lapidi, vel cauti marpesiæ: vel sentimus & dolemus, atque etiam irascimur, non tamen ulciscimur.

7. Iracundia est, cum præter morem seu plus æquo iræ indulgemus.

8. Ejus variæ sunt differentiæ & appellatio-

11663

nes: quidam enim dicuntur ὀργίλοι vel ἀρόργοι: quidam πικροὶ vel χαλεποὶ.

9. Ὀργίλοι sunt, qui citò & facillè irascuntur, at non diu iram sustinent, sed mox sedari possunt.

10. Ἀρόργοι sunt, qui supra modum sunt celeris iræ, & ad omnia & omnibus de causis exardescunt: sive facillè placentur, sive difficulter: propter bilis tamen tenuitatem verisimile est, eos non diu servare iram.

11. Πικροὶ, id est, acerbi & amari homines sunt, qui iram conceptam diutissimè fovent, nec facillè desistunt, nisi ultionem sumplerint, quæ in his voluptatem parit: hi ut ira concoquatur, tempore opus habent.

12. Χαλεποὶ, id est, sævi, asperi & infesti sunt, qui omnia quæ fiunt, ægrè & difficulter ferunt, graviùs & diutiùs, quàm debent, irascuntur, & nunquam nisi sumpta ultione, iram exuunt: hi omnium sunt pessimi.

13. Præterea extrema si à medio recedunt parùm, levem merentur reprehensionem: si multùm, gravem: si plurimùm, gravissimam.

14. Ad extremum: utraq; extrema etfi contraria sint medio, iracundia tamen magis cum medio pugnat, quàm lentitudo.

Cap. 6.

15. Sequuntur virtutes ὁμιλιτικὰ in specie: quarù duæ in seriis: una in ludicris rebus versatur: illæ sunt familiaritas & veritas: hæc verò Urbanitas.

16. Fami-

16. Familiaritas seu affabilitas, seu facilitas est virtus, qua in congressibus singula ut oportet, probamus.
17. Hæc etsi amicitia similis est, differt tamen ab ea, forma & materia.
18. Forma quidem, quia amicus cum iis tantum familiariter versatur, quos amat: at familiaris non amoris causa est familiaris, sed quia eo ingenio præditus est, ut in omnibus facilis sit.
19. Materia verò: quia amicus erga amicos & notos facilem se præbet: at familiaris & humanus erga quosvis familiaris est, decori tamen ratione habita in circumstantiis: cum alia sit ratio familiaritatis erga notos, alia erga ignotos: alia erga cives, alia erga peregrinos: alia erga viros illustres, alia erga plebejos.
20. Forma hujus virtutis princeps est, ut mediocritatem seruet in convergendo, ita ut eos, quibuscum versatur, quantum honestas rectaq; ratio patitur, delectet, non offendat.
21. Minus verò princeps est, ut interdum eos, quibuscum versatur, ita dictante ratione, non delectet, sed offendat.
22. Finis enim ejus est, tum honestas tum utilitas: Si igitur congressus sunt inhonesti, aut etiam in posterum damnosi, iis adversabitur.

23. Extre-

23. Extrema ejus vitiosa sunt, adulatio & blanditia, quæ peccant in excessu: & morositas, quæ in defectu.

24. Adulator seu *κόλαξ* est, qui quibusvis per omnia obsequitur, in nulla planè re contradicens, quamvis repugnante honestate: idq; utilitatis causa, quæ vel in pecuniis, vel in aliis rebus ad vitam degendam necessariis consistit.

25. Blandus verò & placendi studiosus, Græcè *ἀρεσκός*, est, qui omnibus quæ dicuntur & fiunt, applaudit, omniaq; laudat, nullam aliam ob causam, quàm quòd jucundus esse & haberi cupit.

26. *Δύσκολος* & *ὑπόκολος*, id est, morosus & pugnax est, qui nemini obsequitur, omnibus contradicens.

27. Et si autem extrema revera cum medio pugnent: tamen quia medium nomine caret proprio, videntur extrema tantùm inter se opponi absq; medio.

28. Egimus de virtute, quæ in quotidiano convictu voluptatem & offensionem eorum, quibuscum versamur, spectat: Sequitur de virtute, quæ in vita verum observat, & dicitur Veracitas.

Cap. 7.

29. Veracem non intelligimus hic eum qui in pactis, conventis, & quibusvis aliis rebus, quæ ad justitiam pertinent, verax est: sed qui

vita

vita & oratione apertus est & verax: ea quæ non habet, sibi non arrogans: quæ autem habet, ea nec verbis adaugens, nec nimis dissimulans: Sed id quod res est, modestè fatens, idq; veritatis studio.

30. Per accidens tamen non semper veritatem sequetur, ut actiones extremorum assumat, sed non habitum: hinc interdum dissimulabit, interdum simulabit: Cùm dissimulatione in tempore utitur, urbanè simul & dextrè, id est, ita ut delectet potius quàm molestia afficiat, videtur χαίριος (festivus & graciosus) esse, & ad εὐτραπέλιαν, id est, Urbanitatem referri debere.

31. Extrema sunt ἀλαζονεία & εἰρωνεία, id est, arrogantia & dissimulatio: illa in excessu, hæc in defectu peccat.

32. Uterq; & arrogans & dissimulator mendax est.

33. Arrogans seu ostentator est, qui plurà sibi quàm mereatur, arrogat dictis simul & factis.

34. Ac versatur circa ea quæ omninò non sunt, tanquam sint (unde dicitur simulator:) vel circa ea quæ parva sunt, tanq̃ magna sint.

35. Alius hoc facit gloriæ studio: alius quæstus & emolumentis gratiâ: alius deniq; tantùm ex vanitate.

36. Dissimulator est, qui res laude dignas,
D
quæ

quæ ipsi insunt, aut inesse sibi negat, aut verbis extenuat.

37. Dissimulatorum alii dissimulatione utuntur, in rerum admirabilium, doctrina, ingenii, sapientia inficiatione: hi proprie *εἰσώτες* possunt appellari, & modesti quidem homines esse videntur, minimeq; ambitiosi.

38. Talis fuit Socrates, qui cum sapientissimus esset iudicatus Apollinis oraculo: hoc unum tamen se scire affirmavit, quod nihil sciret. Hi moribus elegantiores esse videntur.

39. Alii verò parva manifesta que dissimulant, qui Græcis sunt *βαυκοπᾶντες*.

40. Arrogans deterior est, quàm dissimulator, & cum medio magis ille, quàm hic videtur pugnare.

COROLLARIA.

Ethica.

1. An viri boni & veracis etiam sit aliquando simulare & dissimulare? Affirmo: Ut in bello prudentes imperatores simulant majores vires, & com meatus copiam, ut hostem fallant, & cives suos tueantur.

2. An veritas Ethica à Logica sit distincta? A. Veritas enim Logica est, cum oratio nostra cum re consentit. Veritas verò Ethica est virtus modum in sermonibus & actionibus, quo ad verum, observans: Seu est adfectus orationis & factorum conveniens menti, seu conceptui ejus.

3. De

3. De hac posteriori veritate verum est quod inquit Scaliger: Non est falsa oratio, nisi si quis volens mentiatur: Non enim falsa dicit, qui se vera putat dicere.
4. Fieri enim potest, ut aliquis dicens verum Logice: ut Antipodes sunt: mentiatur Ethicè, id est, contra mentem suam dicat, si credat Antipodes non esse.
5. Res intelligitur intellectu recta, veritas verò reflexa: neq; enim qui vera dicit, scit se vera dicere, nisi cum re comparat orationem. Physicum & Scalig. exerc. 307. lect. 9.
6. Quod idem Scal. ait, in rebus non inesse Logicam veritatem: verum esse ajo de veritate complexorum, quæ vocantur.
7. Est & alia veritas, videlicet simplicium: ut cum dico: Cælum beatorum vera res est.
8. Quæritur: An verum & falsum sint contradictoria? Julius Scaliger affirmat, sensum fortè potius spectans quam verba, ut falsum idem sit, quod non verum.
9. Veritas interdum accipitur in sacris literis pro justitia in genere: interdum pro integritate animi, seu vita integra: nonnunquam pro vera cognitione, aliquando etiam pro naturali noticia. Theologica.
10. Quæritur quem sensum habeat, quod dicitur Johan. 8. Diabolum non perstitisse in veritate? Resp. Accipi posse & de fidelitate,

quam non servavit Diabolus suo opifici: & de mendacio, quod primus excogitavit: vel etiam generaliter de integritate illa natura, in qua conditus, postea non permanfit: Sed interpretatio de mendacio, contextui est convenientior.

11. Ut omnes anguli recti sunt æquales: Sic omnes veræ sententiæ congruunt, ut dicitur: Verum vero consonat.

12. Contrà ut anguli obliqui sunt inæquales: Sic mendaciæ dissonant, nec facile est reperire duos mendaciorum autores seu architectos, qui uno ore, nisi ex composito id fiat, congruentia dicant.

13. Ἀλογοὶ sunt & indocti, qui sic arguunt: Hic juravit falsum. Ergo commisit perjurium. Hic non rectè, ut truncatè, allegavit legem, dictū Aristotelis. Ergo commisit crimen falsi. *Te facit esse reum sceleris mens atq; voluntas: vel: Affinem culpæ faciunt mens atq; voluntas.*

DISPUTATIO IX.
DE VRBANITATE.

ULTIMA ὁμιλιτικῶν ἀρετῶν est Urbanitas, quæ mediocritatem servat in ludo & joco.

Cap. 8. Aristotelis

2. Hac virtute præditus appellari potest εὐτερέπιλος (urbanus) vel εὐπρόξιος.
3. Sed εὐτερέπλιος nomen sumi potest proprie vel improprie.

4. Pro-